

Kymenlaakson ehkäisevän päihdetyön malli 2024-2025

19.9.2024

Kymenlaakson hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta 12.9.2024

Sisällys

1. Ehkäisevä päihdetyö.....	2
2. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaavat lait, asiakirjat ja ohjelmat.....	3
2.1. Kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteiset tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä.....	3
2.2. Kunnan tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä.....	4
2.3. Hyvinvointialueen tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä.....	4
3. Ehkäisevän päihdetyön koordinointi kunnissa ja hyvinvointialueilla.....	6
3.1. Päätöksentekijät kunnissa ja hyvinvointialueilla.....	6
3.2. Aluehallintoviranomaisen (AVI) tehtävät.....	7
4. Päihde- ja riippuvuusstrategia vuoteen 2030 (valtioneuvosto/STM).....	8
5. Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus (2020) & -suunnitelma (2020 - 2025).....	9
6. Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelma.....	10
7. Kymenlaakson arjen turvallisuussuunnitelma 2024 - 2025.....	10
8. Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille.....	14
9. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Kymenlaaksossa.....	15
10. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto.....	16
11. Ehkäisevän päihdetyön yhteiset alueelliset toimet 2024.....	23
12. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen koordinointi.....	23
13. Lähteet.....	26

Ehkäisevän päihdetyön alueellisessa mallissa on kuvattuna ehkäisevän päihdetyön rakenteet Kymenlaaksossa, nykyinen toimijaverkosto sekä yhteiset alueelliset toimet. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen malli on tehty yhteistyönä ehkäisevän päihdetyön alueellisessa verkostossa.

1. Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Ehkäisevää päihdetyötä ja päihdehaittojen ehkäisyä säädellään lailla, ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö ja päihdehaittojen ehkäisy kattavat alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteet, huumeet, huumaavat lääkeaineet sekä haitallisen rahapelaamisen. Lain mukaan ehkäisevää päihdetyötä tehdään monialaisesti kuntien sisällä, yhteistyössä muiden toimijoiden, asukkaiden, viranomaisten ja hyvinvointialueiden kesken. Vuoden 2022 loppuun saakka tehtävä työ oli yksinomaan kuntien vastuulla, mutta lakia laajennettiin vuoden 2023 alusta.

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.1.2023, mikä velvoittaa hyvinvointialueita ja kuntia tekemään yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä ja päihdehaittojen ehkäisystä jakautuu kunnille ja hyvinvointialueille. Molemmat toimijat vastaavat ehkäisevän päihdetyön kehittämisestä ja toteuttamisesta toiminta-alueillaan. Hyvinvointialueet huolehtivat yksilöiden hoidollisista tarpeista ja ehkäisevän päihdetyön toteuttamisesta osana kaikkia sosiaali- ja terveystalvijoita. Kunnat vastaavat ehkäisevän päihdetyön toimista kaikilla toimialoillaan ja pyrkivät vähentämään päihteistä aiheutuvaa yleistä haittaa.

Paikallisella ja alueellisella tasolla työtä tehdään päihdehaittojen vähentämiseksi saatavuuden sääntelyn keinoin myös elinkeinotoimijoiden kanssa, ja kokonaisuudessa otetaan huomioon rahapelihaittojen ehkäisy.

Tavoitteena ehkäisevässä päihdetyössä on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa.

Lähisuhteissa huomio on pari-, perhe- ja ystävyysuhteissa, vanhemmuudessa sekä niiden vaikutuksissa asenteisiin ja käyttäytymiseen.

Yksilötasolla painottuu esimerkiksi kunnioittava kohtaaminen, puheeksiotto, neuvonta ja ohjaus sekä elämänhallinnan vahvistaminen ja tukeminen.

Ehkäisevä päihdetyö on tärkeää kohdistaa kaikenikäisiin kuntalaisiin elämänsä eri vaiheissa. Jo elämänsä alussa vahvistetaan päihteiltä ja riippuvuuksilta suojaavia tekijöitä sekä ehkäistään tai pienennetään niiden riskiä lisäävien tekijöiden vaikutusta.

Väestön ikääntyessä on yhä tärkeämpää huolehtia työssäkäyvien ja ikääntyneiden työ- ja toimintakyvystä, joita myös päihteet ja riippuvuudet kuormittavat. Vastaavasti elämänsä elämänsä taitekohdat on hyvä pitää mielessä.

2. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaavat lait, asiakirjat ja ohjelmat

2.1 Kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteiset tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä

- Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sitä koskevaa suunnittelua ja seurantaa (ml. vuosittaiset neuvottelut).
- Päihdeolojen seuranta alueittain ja väestöryhmittäin sekä niitä koskeva tiedotus.
- Päihde-, tupakka- ja nikotiini- sekä rahapelihaittoja ja niiden vähentämistä koskeva viestintä yksilöille ja koko väestölle.
- Päihde-, tupakka- ja nikotiini- sekä rahapelihaittojen ehkäisyn osaamisen lisääminen ja tukeminen kaikissa kunnan ja hyvinvointialueen tehtävissä.
- Ehkäisevän päihdetyön toimien esittäminen ja edistäminen eri hallinnonaloilla.
- Toimien sovittaminen yhteen kunnan ja hyvinvointialueen välillä sekä eri toimijoiden (mm. poliisi, alkoholi- ja tupakkalakien noudattamisen valvonta, elinkeinoelämän ja ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvat yleishyödylliset yhteisöt) kanssa.
- Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen haittojen vähentämiseksi.
- Ehkäisevä päihdetyö tulee lain mukaan (523/2015) viedä osaksi kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaavia suunnitelmia sekä niiden seurantaa ja raportointia.
- Kuntastrategia linjaa kunnan pitkän aikavälin päätöksentekoa, suunnittelua ja kehittämistä. Sen linjaukset tarkistetaan ainakin kerran valtuustokaudessa. Kuntastrategian sisällöt ovat tarkkaan priorisoituja, ja niitä täsmennetään ja toteutetaan erilaisin poikkihallinnollisin ohjelmin sekä toimiala- ja yksikkökohtaisin suunnitelmin.
- Hyvinvointialuestrategiassa linjataan alueen pitkän aikavälin tavoitteet. Osana hyvinvointialuestrategiaa laaditaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia. Siinä määritellään se, miten palvelut toteutetaan ottaen huomioon asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet sekä palvelujen saatavuus ja saavutettavuus.
- Kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan valtuustokausittain (612/2021). Niissä tulisi lain mukaan (523/2015) näkyä ehkäisevä päihdetyö aina tilannekuvauksesta tavoitteisiin ja eri hallinnonalojen ja toimijoiden toimiin asti seurantaa unohtamatta.

- Hyvinvointialueen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan voidaan kirjata kaikille alueen kunnille yhteisiä ehkäisevän päihdetyön tavoitteita ja toimia. Tämä edellyttää jaettavaa käsitystä toimintaympäristöstä ja ehkäisevän työn tarpeista. Suunnitelmaan kirjatut yhteiset tavoitteet ja toimet sitouttavat kunnat ja hyvinvointialueen yhteistyöhön, jonka tulokset raportoidaan aluetasolle. Aluetasoiset linjaukset huomioidaan kuntatasoisissa suunnitelmissa kunnan erityistarpeiden rinnalla.
 - Hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä
(Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015, 5 ja 6 §, Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6 ja 7 §)
- Työssä tulee huomioida myös päihde- ja riippuvuustyötä ohjaavien lakien (esim. 523/2015; 612/2021; 549/2016) sisällöt.

2.2 Kunnan tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä

- Kunta sovittaa yhteen ja koordinoi paikallistasolla tehtävää lakisääteistä monialaista ehkäisevää päihdetyötä varmistaen sen toimeenpanon.
- Edistää kunnassa tehtävää työtä ja kehittää sitä eri toimijoiden yhteistyössä.
- Tukee toiminnansuunnittelua, seuraa säännöllisesti tehtävää työtä sekä raportoi siitä vähintään vuosittain toimielimelle ja kokoaa yhteenvedon hyvinvointialueelle sekä kerran valtuustokaudessa kuntavaltuustolle.
- Edistää yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.
- Kuntien tulee nimetä ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukaan toimielin, joka vastaa lakisääteisten ehkäisevän päihdetyön tehtävien järjestämisestä kunnassa. Vastuu suunnitelmallisesta ja pitkäjänteisestä työstä ja sen liittämistä kunnan strategiseen suunnitteluun kuuluu toimielimelle. Käytännössä tarkoitukseen soveltuvia kuntalain (410/2015, 30 §) mukaisia toimielimiä ovat esimerkiksi valtuusto, kunnanhallitus, lautakunta, valiokunta, toimikunta ja jaosto.
- Kunnan tulee nimetä monialainen työryhmä, joka voi osaltaan varmistaa sen, että toimet saadaan sovitettua yhteen ja varmistettua riittävä asiantuntemus toteutettavan ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja raportointiin. Monialaisia työryhmiä on niin kunnan, hyvinvointialueen kuin aluehallintoviraston toimialueen tasolla, ja kullakin on omat painotuksensa. Lisäksi pienet kunnat ovat voineet yhdistää voimansa ja koota monialaisen ehkäisevää päihdetyötä laajasti (tai jonkin menetelmän osalta)

edistävän työryhmän seututasolle (esim. Pakka-toimintamallin tarjontatyöryhmän). Kunnassa monialainen työryhmä toimii ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen kumppanina toteuttaen toimielimen vastuulla olevia tehtäviä.

- Monialainen työryhmä voi olla toimielimen nimittämä, jolloin sillä on paremmat valtuudet edistää ehkäisevää päihdetyötä. Ryhmässä tulee olla riittävä ehkäisevän päihdetyön asiantuntemus sekä edustajia keskeisiltä hallinnonaloilta ja edustaja hyvinvointialueilta.

2.2 Hyvinvointialueen tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä

Ehkäisevä päihdetyö on hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä. Hyvinvointialueen on lain mukaan:

- 1) huomioitava ehkäisevä päihdetyö osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sen suunnittelua ja raportointia,
- 2) seurattava ja tiedotettava päihdeoloista,
- 3) viestittävä haitoista ja niiden vähentämisen mahdollisuuksista yksilöille ja väestölle,
- 4) lisättävä ja tuettava aihealueen osaamista,
- 5) edistettävä ehkäisevän päihdetyön toimia,
- 6) sovitettava niitä yhteen kunnan ja muiden laissa mainittujen toimijoiden kanssa sekä
- 7) edistettävä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia haittojen vähentämiseksi.

Kuntien ja hyvinvointialueen tehtävät ovat ehkäisevässä päihdetyössä samat, mikä korostaa tarvetta toimia yhteistyössä ja sopia työnjaoista. Hyvinvointialue toimii kuntien

kumppanina ja tukee asiantuntemuksellaan niiden työtä yhteisten toimintaa ohjaavien suunnitelmien mukaisesti

3. Ehkäisevän päihdetyön koordinointi kunnissa ja hyvinvointialueilla:

- Koordinaatiovastuu tulee nimetä molemmissa
- Käytettävissä oleva työaika vastaa tarvetta, jonka arvioinnissa on huomioitu esimerkiksi asukasmäärä, päihdeolot, tehtävänkuva, toimintasuunnitelman sisältö, olemassa olevien verkostojen aktiivisuus ja kumppanit eri hallinnonaloilla
- Käytettävissä on monialaista asiantuntemusta työn suunnitteluun ja koordinointiin
- Käytettävissä on osaavaa henkilöstöresurssia ja muita resursseja eri hallinnonaloilla ehkäisevän päihdetyön menetelmien toteuttamiseksi eri ikäisille tai eri elämäntilanteissa oleville kuntalaisille
- Käytettävissä on työn toteuttamisessa tarvittavat toimintarahat ja tilat, työlle on selkeä valtuutus ja yhdyshenkilön tai koordinaattorin tehtävät on yksilöity tehtävänkuivassa
- Johto tukee tehtävässä onnistumista seuraamalla työtä sekä mahdollistamalla vuoropuhelua, yhdyshenkilöllä tai koordinaattorilla on valtuudet koota eri hallinnonaloilla tehtävää työtä yhteen, sekä aktivoida kumppaneita yhdessä tekemiseen

3.1 Päätöksentekijät kunnissa ja hyvinvointialueilla

Päätäjät ovat avainasemassa ehkäisevän päihdetyön mahdollistajina, edistäjinä ja puolestapuhujina. Kuntien ja hyvinvointialueiden johtajat ja luottamushenkilöt vastaavat ehkäisevän päihdetyön resursseista ja työn viemisestä osaksi johtamisen rakenteita.

Päätöksillä varmistetaan laadukkaat rakenteet ja työn tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus. Olennaista on varmistaa päätöksiä tekevien luottamushenkilöiden ja johtavien virkamiesten riittävä ymmärrys päihde-, tupakka- ja rahapelihaittojen kielteisistä vaikutuksista koko yhteiskunnan ja oman alueen hyvinvoinnille, taloudelle, turvallisuudelle ja työn tuottavuudelle. Lisäksi päättäjien tulisi nähdä ehkäisevän päihdetyön merkitys kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvoinnin, terveyden ja

turvallisuuden edistämiseksi. Ehkäisevä päihdetyö voi parhaimmillaan tuottaa merkittäviä säästöjä ja vähentää inhimillistä kärsimystä.

Päätöksentekijä:

- Tunne alueesi päihde-, tupakka- ja rahapelitilanne sekä päihdeja riippuvuushaittojen ehkäisemiseksi tehtävä työ.
- Varmista tilanteen ja työn seuranta ja raportointi.
- Varmista ehkäisevän päihdetyön laadukas johtaminen ja koordinointi – nimeä vastuutahot, kokoa ja aktivoi monialaiset verkostot, huolehdi suunnitelmallisuudesta.
- Varmista että alueellasi tehtävä ehkäisevä päihdetyö perustuu käytäntöihin, joiden toimivuudesta on luotettavaa tietoa.
- Varmista, että työn laadukkaalle toteuttamiselle on riittävät resurssit.
- Hyödynnä alueeltasi löytyviä voimavaroja, kuten työn kannalta oleellisia verkostoja, osaavia eri alojen ammattilaisia ja hyviä toimintatapoja.
- Varmista, että ehkäisevä päihdetyö toteutuu kaikkien eri ikäryhmien kohdalla, riskiryhmiä unohtamatta.
- Nosta kuntalainen ehkäisevän päihdetyön keskiöön – varmista osallisuus esimerkiksi mahdollistamalla järjestöyhteistyö, hyödyntämällä kokemusasiantuntijuutta ja käyttämällä asukas- ja asiakasraateja.

3.2 Aluehallintoviranomaisen (AVI) tehtävät

- Ohjaa toimialueensa kuntia ja hyvinvointialueita lakisääteiseen ja suositusten mukaiseen ehkäisevään päihdetyöhön.
- Tukee kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisten ja suositusten mukaisten rakenteiden ja tehtävien toteutumisen seurantaan sekä lakisääteisen toteutumisen valvontaa.
- Varmistaa hyvinvointialueiden ja aluehallintoviraston toimialueensa kunnille ehkäisevässä päihdetyössä annettavan tuen yhteensovittamisen.

4. Päihde- ja riippuvuusstrategia vuoteen 2030 (valtioneuvosto/STM):

Päihde- ja riippuvuusstrategian painopisteet ovat seuraavat:

1. Vahvistetaan päihteitä käyttävien, riippuvuushaittoja kokevien ja päihdepalveluiden piirissä olevien ihmisten sekä heidän läheistensä oikeuksien toteutumista
2. Vahvistetaan yhteistyötä, tiedonkulkua, asiantuntemusta ja tietoperustaa
3. Tehostetaan alkoholi-, tupakka- ja nikotiini, huumausaine- ja rahapelipoliittisia toimia
4. Varmistetaan ehkäisevän päihdetyön ja päihde- ja riippuvuuspalveluiden laatu, saavutettavuus ja saatavuus
5. Varmistetaan päihde- ja riippuvuusasiantuntemus ja yhteistyö valtioneuvostotasolla

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (2015 - 2025) väliarviointi ja päivitys (STM):

Toimintaohjelman mukaan ehkäisevä päihdetyö voi olla kattavaa, vaikuttavaa ja kustannustehokasta vain, jos työtä tehdään seuraavien painopisteiden mukaisesti:

1. Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa
2. Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveystieteiden tueksi
3. Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa
4. Paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä
5. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä
6. Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

5. Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus (2020) & -suunnitelma (2020 - 2025)

Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma linjaa alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet ja tavoitteet. Yhtenä alueellisen hyvinvointisuunnitelman painopisteenä on: *Kymenlaakson asukkailla on mahdollisuus elää päihteetöntä elämää ja saada tukea siihen.*

Painopisteen pitkän aikavälin tavoitteiksi on maakunnallisesti asetettu:

TAVOITE 1: Alkoholien kulutuksen ja käyttöön liittyvien haittojen vähentäminen

TAVOITE 2: Nikotiiniton Kymenlaakso 2030

TAVOITE 3: Muiden päihteiden käytön ja käyttöön liittyvien haittojen vähentäminen

TAVOITE 4: Rahapelaamiseen liittyvien haittojen vähentäminen

Tavoitteiden toteutuksen, seurannan ja arvioinnin varmistamiseksi ehkäisevän päihdetyön suunnitelma täydentyy vuosittain kuntien, kuntayhtymän ja järjestöjen strategioiden mukaisilla painotuksilla ja toimenpiteillä.

6. Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuuksuunnitelma

Painopiste: Päihteet

Toimenpiteitä vuosille 2022 – 2026

Asiantuntijoiden nostot:

Järjestetään säännöllisesti Kaakkois-Suomen kattava rattijuopumuksiin liittyvä keskustelu- ja kokemustenvaihtolaisuus (aiheen parissa työskentelevät asiantuntijat ja sidosryhmät) / Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuuksuuryhmä

Selvitetään mahdollisuudet sisällyttää rattijuopumusten ennaltaehkäisy paikallisen päihdetyön eri muotoihin: EPT-toiminta, etsivä nuorisotyö, seurakuntien päihdetyö, Sininauhaliiton toiminta, Mieli ry:n toiminta, aikuissosiaalityö, Aseman Lapset ry:n toiminta, terveysneuvontapisteet / Kunnat, Liikenneturva

Toteutetaan kuntien ja järjestösektorin toimijoiden kanssa yhteistyössä rattijuopumusten ennaltaehkäisyyn liittyviä kampanjoita. Hyödynnetään suunnittelussa ja toteutuksessa päihdekokemusasiantuntijoita / Kunnat, EPT-yhdyshenkilöt

Muut tärkeät toimenpiteet:

- ✓ Laaditaan vuosittain tiedote Kaakkois-Suomen alueen rattijuopumusten ja päihdeonnettomuuksien määrän kehityksestä ja erityispiirteistä / Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuuksuuryhmä
- ✓ Sisällytetään rattijuopumuksiin ja päihdeonnettomuuksiin liittyviä mittareita ja ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä mm. hyvinvointisuunnitelmiin sekä mielenterveys- ja päihdetyön strategioihin / Kunnat, hyvinvointialueet
- ✓ Kutsutaan kuntien liikenneturvallisuuksuuryhmiin (jäseneksi, vierailijaksi) ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön parissa työskenteleviä paikallisia toimijoita / Kunnat
- ✓ Lisätään viestintää kansalaisten ja anniskelupaikkojen toimintamahdollisuuksista silloin, kun havaitaan päihtyneen lähtevän liikenteeseen / Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuuksuuryhmä

7. Kymenlaakson arjen turvallisuussuunnitelma 2024 - 2025

Kymenlaaksossa on valmisteltu ja hyväksytty viranomaisten, kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen arjen turvallisuussuunnitelma vuosille 2022-2025. Se perustuu valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selontekoon, ja on osa valtioneuvoston hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen toimeenpanosuunnitelmaa vuoteen 2030. Päihdehaittoja kuvataan tavoitteen 2 ja 3 mukaisesti alla.

TAVOITE 2. SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY

Kymenlaakson hyvinvointisuunnitelman tavoitteeksi on asetettu syrjäytymisen ehkäisy. Myös valtioneuvoston hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimeenpanosuunnitelma vuoteen 2030 nostaa keskiön syrjäytymisen ja eriarvoistumisen yhtenä kansallisena turvallisuusriskinä. THL:n mukaan turvallisuutta voi edistää mm. ehkäisemällä syrjäytymistä, päihdehaittoja ja rikollisuutta, sekä parantamalla osallisuutta, nostamalla koulutustasoa ja kehittämällä työllisyyttä. Koulutuksen ja työperäisen maahanmuuton tielartassa 2035 kerrotaan, että Suomen hidastuva väestönkasvu, nopeasti vanheneva väestörakenne ja työikäisen väestön väheneminen aiheuttavat haastetta huoltosuhteelle, työvoiman saatavuudelle ja kestävyysvajeen taittamiselle. Myös Kymenlaaksossa väestö vanhenee ja työikäinen väestö vähenee. Tielartan tavoitteena on, että TE-palveluiden siirtyessä valtiolta kuntiin on varmistettava kaikilla alueilla koulutus- ja työperäisen maahanmuuton edistämistoimet osana uudistusta. Tielartan mukaan eniten työpaikkoja avautuu vuoteen 2035 mennessä sosiaali- ja terveystalvissa, koulutuksessa, maa- ja vesirakentamisessa ja kiinteistöalalla.

Syrjäytyminen nousee esille myös paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansallisista linjauksista. Sen mukaan turvallisuutta vahvistetaan mm. torjumalla nuorisorikollisuutta, edistämällä hyviä väestösuhteita ja ehkäisemällä päihteistä johtuvia turvallisuushaittoja. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean mukaan asunottomuus on äärimmäisen syrjäytymisen muoto ja sitä tulee kaikissa EU-maissa ehkäistä. Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi poistaa pitkäaikaisasunottomuus vuoteen 2027 mennessä.

Kymenlaakson turvallisuusohjelman kertomusosan 2022 valmisteluprosessin yhteydessä nousi esiin tilannekuva siitä, että päihteet ja mielenterveysyyt vaikuttavat vahvasti Kymenlaaksossa turvallisuustilanteeseen. Näitä osin valittu indikaattorit perustuvat kansalliseen päihde- ja riippuvuusstrategian 2020–2030, kansallisen mielenterveysstrategian 2020–2030 ja kansalliseen itsemurhien ehkäisyohjelman 2020–2030 seurattaviin indikaattoreihin.

Ohjelmaan valittu indikaattorit perustuvat THL:n ja Kuntaliiton laatimiin kansallisiin vähimmäis seuranta indikaattoreihin, joita alueellisesti tulee seurata. Punaisella merkityt indikaattorit kuvaavat negatiivista vertailua valtakunnan tasoon ja vireällä merkityt indikaattorit kuvaavat positiivista vertailua valtakunnan tasoon. Ohjelmassa esitetään arjen turvallisuutta parantavia eri tasoisia toimenpiteitä, joita edistetään laajasti myös muilla foorumeilla.

VALITUT INDIKAATTORIT JA LÄHTÖTASO

PÄIHTEET JA MIELENTERVEYS

Alkoholia liikaa käyttävien osuus, (AUDIT -C) %, 20 vuotta täyttäneistä v.2022:

Kymenlaakson hyvinvointialue 33,7 %

Koko maa 29,8 %

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. lk:n oppilaista (THL kouluterveyskysely v. 2023)

Kymenlaakson hyvinvointialue 12,1 %

Koko maa 8,8 %

Itsemurhakuolleisuus 100 000 asukasta kohden v. 2021

Kymenlaakson hyvinvointialue 11,2

Koko maa 13,5

Päihtymysperusteiset kiinniotot Kaakkois -Suomessa

Vuonna 2022

517 kpl

10/ 2023

401 kpl

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Kymenlaakson hyvinvointialue 10,5%

Koko maa 11,5%

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18 - 34 -vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet) v. 2022

Kymenlaakson hyvinvointialue 1,9 %

Koko maa 1,1 %

Kokenut vahvaa positiivista mielenferveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista, AOL 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (THL kouluterveyskysely v.2023)

8.-9.lk Kymenlaakson hyvinvointialue 21,1 % , koko maa 22,5 %

AOL 1.-2.lk Kymenlaakson hyvinvointialue 23,2 % , koko maa 25,0 %

Lukio 1.-2.lk Kymenlaakson hyvinvointialue 25,3 % , koko maa 25,3 %

Positiivinen mielenferveys (SWEMWBS) -mittarin pistemäärä asteikolla 7-35p (keskiarvo), % 20 vuotta täyttäneistä v. 2022

Kymenlaakson hyvinvointialue 23,3

Koko maa 23,5

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (THL kouluterveyskysely 2023)

Kymenlaakson hyvinvointialue 20,5%

Koko maa 21,1%

LÄHDE: Sotkanet 29.5.2024

18

TOIMENPITEET JOITA EDISTÄMME YHDESSÄ

TOIMEENTULO, TYÖLLISYYS JA KOULUTUSTASO

- TE24 siirto kunnille etenee aikataulussa sekä Etelä - Kymenlaaksossa, että Kouvolassa. (KUNNAT)
- Kymenlaakson työllisyysohjelman tavoitteita toteutetaan ja seurataan kaikissa kunnissa. (KUNNAT)
- TE24 uudistuksessa kiinnitetään huomiota monialaisten palveluiden kehittämiseen yhteistyössä kuntien, hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa. (KUNNAT)
- Koulutuksen ja työperäisen maahanmuuton edistämisen yhteiset tavoitteet on käytössä koko maakunnassa. (KUNNAT)
- Kymenlaakson kaikissa kunnissa toimii pysyvä asunnottomuustyöryhmä tai asunnottomuuden hoito ja asumisneuvonnan palvelut otetaan osaksi jotain muuta hyvinvoinnin edistämisen työryhmää. (KUNNAT)

PÄIHTEET JA MIELENTERVEYS

- 2023 lokakuussa päivitetty "päihteet puheeksi -kortit" jalkautetaan osaksi kuntien, poliisin, hyvinvointialueen ja järjestöjen toimintaa vuoden 2024 aikana. (HVA, KUNNAT, VIRANOMAISET)
- THL:n PAKKA -työtä toteutetaan osana kuntien ja hyvinvointialueen ehkäisevää päihdetyötä esim. päihdetilannekysely toteutetaan kaikissa kunnissa yhtä aikaa joka toinen vuosi (toteutettu 2023). (HVA, KUNNAT)
- THL:n maakunnallisen päihdetilannekyselyn tuloksia hyödynnetään paikallisessa ja maakunnallisessa turvallisuussuunnittelussa. (HVA, KUNNAT)
- Alueellisen ehkäisevän päihdetyöstä vastaava toimihenkilö on aloittanut työt 10/2022 ja alueellisen ehkäisevän päihdetyön rakenteet saadaan hyvinvointialueella kuntoon vuoden 2024 aikana. (HVA)
- Koordinaattorin työ ja rakenteet ovat hyvinvointialueella vakiintuneet vuoden 2025 loppuun mennessä. (HVA)

29.5.2024

19

TAVOITE 3. TURVALLINEN ELINYMPÄRISTÖ

Kymenlaakson alueellisesta hyvinvointisuunnitelmasta nousee tavoitteeksi ympäristöterveyden edistäminen. Kymenlaakson turvallisuussuunnitelman kertomusosatyössä ja alueellisen turvallisuusohjelman valmistelutyössä nousi tarve laajentaa tavoitteita turvallisen elinympäristön sateenvarjon alle. Siinä on huomioitu kansallisen riksiarvion mukaan mm. sijaintimme ja laajamitta iseen maahantuloon varautuminen. Globaaleista uhista valikoitui ilmaston muuttuminen ja siihen varautuminen.

Osallisuus liitetään vahvasti ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Tätä korostetaan muun muassa kansallisessa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimeenpanosuunnitelmassa. Elinympäristöosiioon on nostettu mukaan myös Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelman tavoitteita sekä Orpon hallitusohjelman tavoitteita liittyen nuorisoriikollisuuden, kouluväkivallan ja katuväkivallan torjuntaan.

Turvallisuusohjelman valmisteluprosessin aikana maailman tilanne on muuttunut kokoajan ja erilaiset hybridiuhat ovat tulleet ajankohtaisemmiksi, joten prosessin valmistelussa päätettiin liittää myös hybridiuhatkattamiseen liittyvä verkko- ja digiturvallisuus arjen tasolla osaksi tätä ohjelmaa. Huijausmäärät nousivat reippaasti vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla. Pankit saivat tammi-kesäkuussa koko maassa estettyä ja palautettua uhreille 15,9 miljoonaa euroa. Vuotta aiemmin määrä oli 6,7 miljoonaa. Asiakkaat menettivät huijareille 19,8 miljoonaa euroa. Vuotta aiemmin määrä oli 10,8 miljoonaa. Huijauksien kokonaismäärä oli siis 35,7 miljoonaa euroa. (Finanssialan keskusliitto) Myös rahapelaaminen verkossa on yleistynyt tarjonnan lisaantyyssä. Arjen turvallisuuden kannalta on tärkeintä lisätä tietoa ja varautumista verkkohuijauksiin liittyen.

Pandemiat jätettiin tästä ohjelmasta pois, koska niitä käsitellään laajasti kansallisessa riskiarviossa ja viranomaisilla, kun nlla, hyvinvointialueella ja kansalaisilla on tuoreessa lähimuistissa miten sellaiseen varaudutaan ja miten sellaisissa tilanteissa toimitaan.

Ohjelmaan valitut indikaattorit perustuvat THL:n ja Kuntaliiton laatimiin kansallisiin vähimmäisseuraintindikaattoreihin, joita alueellisesti tulee seurata. Punaisella merkityt indikaattorit kuvaavat negatiivista vertailua valtakunnan tasoon ja vireällä merkityt indikaattorit kuvaavat positiivista vertailua valtakunnan tasoon. Osa indikaattoreista ei ole vertailuindikaattoreita ja ne on esitetty sinisellä. Ohjelmassa esitetään arjen turvallisuutta parantavia eri tasoisia toimenpiteitä, joita edistetään laajasti myös muilla foorumeilla.

 **Kymenlaakson
hyvinvointialue**

VALITUT INDIKAATTORIT JA LÄHTÖTASO

ELINYMPÄRISTÖ JA ILMASTO

Käyttöpaikkojen lukumäärä v. 2022, joilla sähkömarkkinain (588/2013) mukainen toimitusvarmuustaso ei ole täyttynyt" (asemakaavaalueella yli 6 h kestäneet katkot käyttöpaikoittain, asemakaavaalueen ulkopuolella yli 36 h kestäneet katkot käyttöpaikoittain).

• KSS Energia	0 kp
• Kymenlaakson Sähköverkko	17 kp
• Haminan Sähköverkko	0 kp

Rankkasadepäivien määrä vuodessa (sadekertymä yli 20 mm/vrk) vuonna 2022:

• Kotka (Rankki)	1 pv
• Kouvola (Anjala)	1 pv
• Pyhtää (lentokenttä)	1 pv

Hellepäivien määrä vuodessa (vuorokauden ylin lämpötila yli 25 C) vuonna 2022:

• Kotka (Rankki)	12 pv
• Kouvola (Anjala)	30 pv
• Pyhtää (lentokenttä)	23 pv

Kovien pakkaspäivien määrä vuodessa (vuorokauden alin lämpötila alle 15 C) vuonna 2022:

• Kotka (Rankki)	2 pv
• Kouvola (Anjala)	10 pv
• Pyhtää (lentokenttä)	11 pv

 **Kymenlaakson
hyvinvointialue**

LIIKENNEYMPÄRISTÖ

Kuolleet ja vakavasti loukkaantuneet tieliikenteessä

Kuolleet (2022) 11 kpl

Vakavasti loukkaantuneet (2021) 13 kpl

Rajatarkastukset Vaalimaan raja -asemalla

12/2022

859892 kpl

09/2023

692215 kpl

Meripelastustehtävät (Merivartiosto)

70 kpl 10/2023

Polisiin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 100 asukasta (2022)

Kymenlaakson hyvinvointialue 3,9

Koko maa 2,9

Polisiin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 100 asukasta (2022)

Kymenlaakson hyvinvointialue 16,5

Koko maa 14,7

LÄHDE: Ilmatieteenlaitos, Polstat, Merivartiosto, Tilastokeskus 29.5.2024

21

TOIMENPITEET JOITA EDISTÄMME YHDESSÄ

ELINYMPÄRISTÖN TURVALLISUUS SEKÄ VÄKIVALLAN JA RIKOLLISUUDEN UHKA:

- Pyritään varmistamaan sähkön jakeluvarmuus kaikissa olosuhteissa (kuntien omistajaohjaus) (KUNNAT)
- Parannetaan katuturvallisuutta valaistusta ja valvontatekniikkaa kehittämällä (KUNNAT/ ELY)
- Varaudutaan ilmaston muuttumiseen (esim. varautumissuunnitelmat, kiinteistöstrategiat, asuntopolitiikka, ikäihmisten palveluasuminen) (KUNNAT/ HVA)
- Toteutetaan maakunnallinen turvallisuuskysely, jonka tuloksia hyödynnetään seuraavan arjen turvallisuusohjelman valmistelussa. (OHJELMAN SEURANTAYÖRYHMÄ)
- Edistetään maakunnassa lainvastaisten tekojen mallin käyttöönottoa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti yhteistyössä Ankkuri -poliisin, hyvinvointialueen ja kuntien kanssa (POLIISI, KUNNAT, HVA)
- Toteutetaan yhdessä Kymenlaakson kylien kanssa kysely kyläturvallisuudesta ja autetaan tarvittaessa kyliä parantamaan kyläturvallisuutta (koulutukset yms.) (KUNNAT)
- Kehitetään osallisuustyön menetelmiä aktiivisesti kunnissa ja hyvinvointialueella (KUNNAT/ HVA)
- Otetaan asteittain kaikissa kunnissa käyttöön AV:n lupalausuntomalli osaksi anniskelupaikkojen lupaprosessia (kuntien EPT, osallisuustyö, ympäristöterveys, turvallisuus yhteistyössä asukkaiden kanssa) 2025 vähintään puolet kunnista on mukana. (KUNNAT)

LIIKENNETURVALLISUUS:

- Kaakkois-Suomen liikenneturvallisuuksuunnitelman mukaisia toimenpiteitä toteutetaan monialaisesti (ELY)
- Rattijuopumusten ennaltaehkäisyyn tähtäävä moniammatillinen työryhmä aloittaa toimintansa vuoden 2024 alussa (HVA)
- Ravintolayrittäjille kohdennetaan viestintää rattijuopumuksen ehkäisystä kaksi kertaa vuodessa (pikkujouluaika, kesälomakausi) Kaakkois -Suomen liikenneturvallisuuksuunnitelman mukaisesti vuonna 2024 - 2025 (KUNTIEN EPT)
- Kuntien omat liikenneturvallisuuksuunnitelmat on päivitetty vuoden 2025 loppuun mennessä (KUNNAT)

Toimenpiteiden toteutumista ja indikaattoreita seurataan osaltaan myös alueellisessa ehkäisevän päihdetyön työryhmässä.

8. Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kaikille

Ehkäisevä päihdetyö ei ole vaan yhden toimialan tehtävä, vaan päihdehaittojen ehkäisyyn tarvitaan laaja joukko eri toimijoita (kuva 1). Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan useissa eri toiminnoissa kuntasektorilla ja sen ulkopuolella. Laadukas ehkäisevä päihdetyö edellyttää ehkäisevän päihdetyön johtamista, strategiaa sekä resursointia. Ehkäisevä päihdetyö on vaikuttavaa, kun se tehdään koordinoitusti laajassa yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Kunnan tulee ehkäisevässä päihdetyössä tehdä yhteistyötä kaikkien kunnassa toimivien julkisten sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Lisäksi tulee sovittaa ehkäisevän päihdetyön toimet yhteen poliisin, alkoholihallinnon, tupakkavalvonnan, elinkeinoelämän kanssa. Hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa vuonna 2023 säilyy kunnilla edelleen vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä. Hyvinvointialueen voimaan astumisen myötä kunnille tulee uutena tehtävänä yhteistyö hyvinvointialueen kanssa.

Kunnan ehkäisevän päihdetyön perusrakenteita ovat:

- EPT-lain mukainen nimetty toimielin, jonka tehtäviin ehkäisevä päihdetyö on määritelty
- Ehkäisevän päihdetyön koordinaatiosta käytännössä vastaava taho (ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö tai koordinaattori)

- Ehkäisevää päihdetyötä ohjaava kuntastrategia, hyvinvointikertomus ja tarvittaessa erillinen toimintasuunnitelma

Kuntien toimijat	Hyvinvointialueen toimijat	Sidosryhmät
☐ Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö tai koordinaattori • Varhaiskasvatus ja esiopetus • Perusopetus • 2. asteen koulutus • Nuorisotyö • Osallisuus- ja vapaa-aikapalvelut • Hyvinvointipalvelut • Työelämäpalvelut • Ympäristöterveydenhuolto • Kaupunkisuunnittelu • Rakennusvalvonta	• Neuvolat • Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto • Suun terveydenhuolto • Terveysasemapalvelut • Sosiaalipalvelut • Miepä-hoitajat • Terveys- ja hyvinvointipisteet • Sosiaali- ja terveysneuvontaPISTE • Nuorten matala • Perhekeskuspalvelut, sosiaalihuolto • Koulunkäynnin tuki	• Kaakkois-suomen Poliisi • Etelä-suomen AVI • Veikkaus • Alko • TE-palvelut • Kokemusasiantuntijat • Oppilaitokset • Tulli • Kymenlaakson pelastuslaitos • Järjestö- ja yhdistystoimijat • Elinkeinotoimijat • Seurakunnat • Asukkaat • Kaakkois-Suomen Ely keskus

Kuva 1. Ehkäisevän päihdetyön toimijat Kymenlaaksossa.

9. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Kymenlaaksossa

Ehkäisevän päihdetyön rakenteet on kuvattu Kymenlaakson ehkäisevän päihdetyön mallissa (kuva 2). Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskeva laki (523/2015) ja toimintaohjelma (STM 2015) vahvistavat kunnissa ja alueilla tehtävää työtä. Kansallisella tasolla ehkäisevän päihdetyön ohjaus- ja tukirakennetta johtaa STM. THL:n tehtävänä on kansallinen ohjaus ja kehittäminen koko maassa. Aluehallintovirastot ohjaavat, suunnittelevat ja kehittävät ehkäisevää päihdetyötä toimialueellaan sekä tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Maakunnallista ehkäisevää päihdetyötä ohjaa Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jonka painopisteen 1. (Kymenlaakson asukkailla on mahdollisuus elää päihtetöntä elämää ja saada tukea siihen) tavoitteita edistää alueellinen ehkäisevän päihdetyön verkosto. Tehtävässä työssä tulee huomioida kaikkien Kymenlaakson kuntien valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmat ja niistä nousevat tavoitteet.

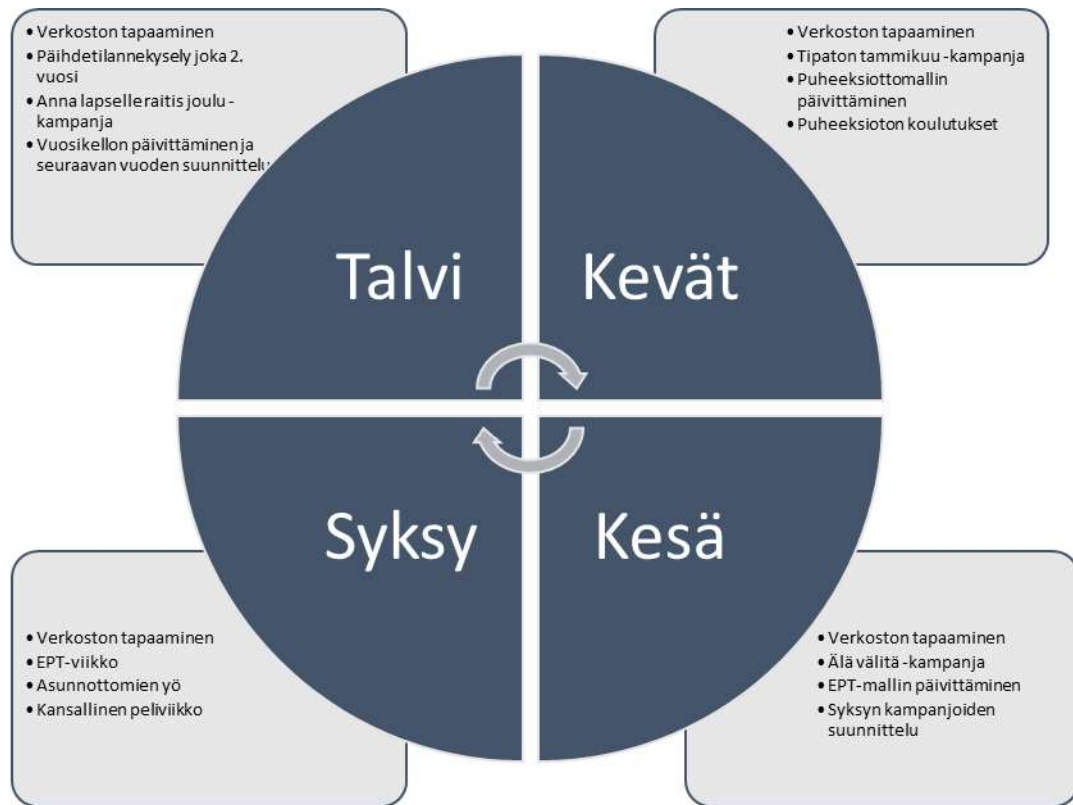

Kuva 2. Kymenlaakson ehkäisevän päihdetyön malli 2024.

10. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto

Kymenlaakson alueella toimii ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto (kuva 3). Verkostoon kuuluvat edustajat Kymenlaakson hyvinvointialueelta: Strategia -ja integraatiopalvelujen ehkäisevän päihde -ja mielenterveystyön kehittämiskoordinaattori ja tarvittaessa hyvinvoinnin - ja terveyden edistämisen päällikkö. Lisäksi mukana on edustus ehkäisevän päihdetyön EHYT ry:stä sekä Kymenlaakson kuntien EPT-yhdyshenkilöt. Vuonna 2024 työryhmään kutsutaan mukaan Kaakkois-Suomen Sininauha ry:n Tiltti Kymenlaakson hankekoordinaattori. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto mahdollistaa toimijoiden välisen aktiivisen yhteistyön ja yhteisten alueellisten toimien kehittämisen. Verkosto tukee toiminnallaan kunnissa ja hyvinvointialueella tehtävää ehkäisevää päihdetyötä. Alueellinen verkosto on perustettu vuonna 2020.

Alueellinen verkosto kokoontuu kuukausittain. Verkoston toiminnan tueksi päivitetään vuosikello, jossa on kirjattuna yhteiset alueelliset toimet sekä verkoston tapaamiset. Vuosikello tukee alueellisen ehkäisevän päihdetyön suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Verkoston jäsenet ovat sitoutuneet viestimään oman organisaationsa sekä verkoston välillä.

Kuva 4. EPT-verkoston vuosikello.

Ehkäisevän päihdetyön alueellisen verkoston tehtävät

- Hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden toimeenpano ja edistäminen
- THL:n päihdetilannekyselyn toteuttaminen joka toinen vuosi (ei 2024)
- Alueen päihdeindikaattoreiden seuranta, niistä viestiminen ja muutoksiin reagointi
- Päihdeilmiöiden alueellinen seuranta, niistä viestiminen ja niihin reagointi
- Yhteiset koulutukset Kymenlaakson alueella
- Päihdelainsäädännön seuraaminen ja lausuntojen antaminen
- Alueellisena asiantuntijana toimiminen Kymenlaaksossa
- Foorumi tiedonjakoon, vertaistukeen ja kehittämiseen
- Alueellisen EPT-mallin päivittäminen ja kehittäminen

Kuva 3. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto 2024.

Kaikissa Kymenlaakson kunnissa on nimettynä ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt (Hamina, Pyhtää, Virolahti ja Miehikkälä) tai ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattorit (Kouvola, Kotka). Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt ja -koordinaattorit kehittävät ja toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä ja päihdehaittojen ehkäisyä omassa kunnassaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Jokaisessa kunnassa toimii monialainen ehkäisevän päihdetyön työryhmä.

Kymenlaakson hyvinvointialue

Kymenlaakson hyvinvointialue järjestää ja tuottaa sosiaali- ja terveystyöt Kouvossa, Kotkassa, Haminassa, Pyhtäällä, Virolahdella ja Miehikkälässä. Ehkäisevän päihdetyön verkostossa Kymenlaakson hyvinvointialuetta edustaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen päällikkö sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön kehittämiskoordinaattori.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry toimii koko maassa ja koko väestön parissa terveiden elämäntapojen edistämiseksi. Alkoholiin, nikotiinituotteisiin ja huumeisiin liittyvän ehkäisevän työn ohella EHYT ry ehkäisee pelaamisesta syntyviä haittoja. EHYT ry:n aluekoordinaattori auttaa ja kouluttaa kuntia ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Hän työskentelee yhdessä kuntapäättäjien, ammattilaisten, yhdistysten, vapaaehtoisten, opiskelijoiden ja muiden kohderyhmien kanssa.

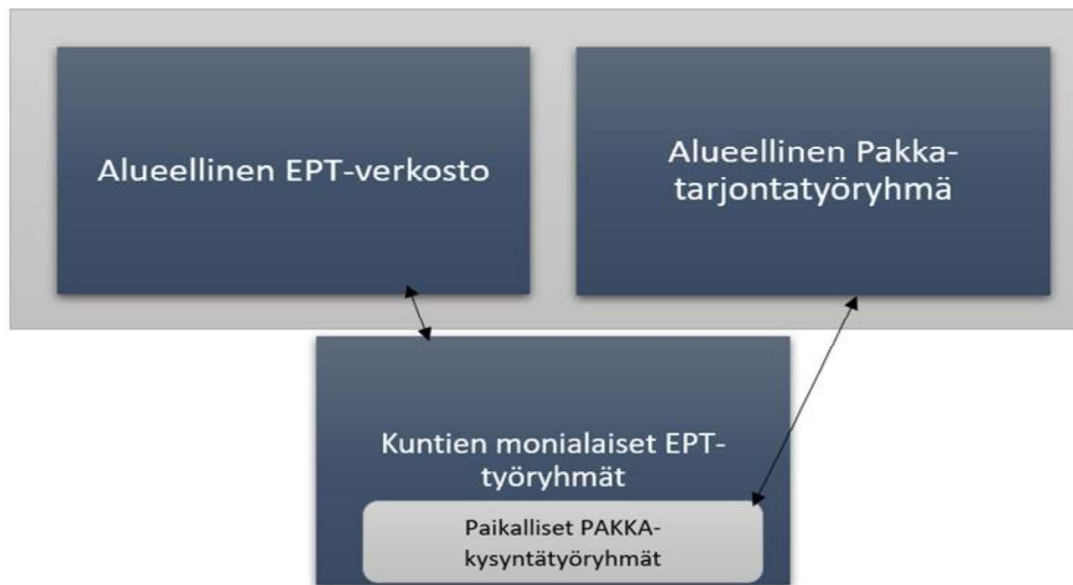
Tiltti Kymenlaakso

Tieto- ja tukipiste Tiltti toimii tällä hetkellä valtakunnallisesti kolmella alueella Satakunnassa, Helsingissä ja nyt hankkeen kautta Kymenlaaksossa Kaakkois-Suomen Sininauha ry:n toimesta. Tiltti tarjoaa tietoa ja tukea ongelmalliseen rahapelaamiseen pelaajille, läheisille, sekä ammattilaisille.

Alueellinen Pakka-toiminta

Pakka-toimintamalli on paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty menetelmä. Pakka-mallissa saatavuuden sääntely tuodaan osaksi ehkäisevää päihdetyötä. Tavoitteena on rajoittaa ikärajavaltavien tuotteiden eli alkoholin, tupakan ja rahapelien saatavuutta. Pakka-malli perustuu kunnan eri toimijoiden, viranomaisten ja paikallisen elinkeinoelämän yhteistyölle. Toimijoiden verkostoa ylläpitää Pakka-koordinaattori, joka sovittaa yhteen eri toiminnot. Toimintamalli tarjoaa kunnille ja alueille konkreettisia työkaluja päihdehaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen.

Ehkäisevän päihdetyön alueellinen verkosto käynnistää alueellisen Pakka-toiminnan valmistelutyön, mikä sisältää alueellisen Pakka -tarjontatyöryhmän käynnistämisen. Alueellinen PAKKA-työryhmä täydentää alueellisen ehkäisevän päihdetyön verkoston toimintaa (kuva 5). Tarjontatyöryhmän puheenjohtajana toimii Kymenlaakson hyvinvointialueen ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön koordinaattori. Pakka-toiminnan kysyntätyöryhmät toimivat kunnissa, esimerkiksi osana kunnan monialaisen ehkäisevän päihdetyön työryhmää. Kymenlaaksossa ensimmäinen Pakka-työryhmä aloittaa toimintansa syksyllä 2024.

Kuva 5. Alueellisen ehkäisevän päihdetyön työryhmät Kymenlaaksossa.

Ehkäisevän päihdetyön sidosryhmät Kymenlaaksossa

Ehkäisevä päihdetyö koskettaa kaikkia alueen toimijoita ja asukkaita, ja ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon laajasti eri sektoreiden toimijoita. Yhteistyö tuo ehkäisevään päihdetyöhön lisää vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

Pakka-tarjontatyöryhmät: (maakunnalliset ravitsemustarjonnasta vastuussa olevat tahot)

Pakka-kysyntätyöryhmät: (kuntakohtaiset, ehkäisevän työn näkökulma, haittojen ehkäisy, edustavat kuntalaisia)

KAAKKOIS-SUOMEN POLIISI

Kaakkois-Suomen poliisilaitos toimii 15 kunnan alueella Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa.

KYMENLAAKSON LIITTO

Kymenlaakson liitto on lakisääteinen kuntayhtymä, johon kuuluvat Haminan, Kouvolan ja Kotkan kaupungit sekä Pyhtään, Miehikkälän ja Virolahden kunnat. Liitto vastaa maakunnan yleisestä kehittämisestä ja toimii tällöin yhteistyössä valtion viranomaisten, alueen kaupunkien ja kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa.

KYMENLAAKSON ELINKEINOTOIMIJAT

Kymen Seudun Osuuskauppa, eli KSO, on market- ja tavaratalokauppaa, matkailu- ja ravitsemiskauppaa sekä liikennemyymälä- ja polttonestekauppaa harjoittava monialaryitys, joka tarjoaa palveluja noin 100 toimipaikassa Kymenlaaksossa.

Keskon Etelä-Suomen alueeseen kuuluvat pääkaupunkiseudun kaupunkien lisäksi Uudenmaan maakunta, Päijät-Häme, Kanta-Häme sekä Kymenlaakso.

Alko Oy on Suomen valtion omistama osakeyhtiö. Alkoholilaissa määritelty perustehtävä on alkoholijuomien vähittäismyynti niin, että se ottaa huomioon myymiemme tuotteiden haittavaikutukset.

VEIKKAUS

Veikkaus on valtion kokonaan omistama yhtiö, jolla on yksinoikeus rahapelien järjestämiseen Suomessa. Veikkauksen pelejä voi pelata internetissä, asiamiesten myyntipaikoissa sekä Veikkauksen omissa pelisaleissa pelaamoissa.

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toimii Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen ja Uudenmaan alueilla. Aluehallintovirasto ohjaa ja tukee ehkäisevää päihdetyötä alueellisesti.

Aluehallintoviraston ylitarkastajan yhtenä tehtäväalueena on ehkäisevän päihdetyön koordinointi, ohjaus ja ennakoiva valvonta alueellaan. Aluehallintoviraston alkoholitarkastajan vastuulla on alkoholijuomien anniskelu- ja vähittäismyyntiluvat ja valvonta sekä alkoholihaittojen ehkäisy.

JÄRJESTÖTOIMIJAT

EHYT ry

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry on kansalais- ja asiantuntijajärjestö, joka toimii koko maassa ja koko väestön parissa terveiden elämäntapojen edistämiseksi. Alkoholiiin, nikotiini- ja huumeisiin liittyvän ehkäisevän työn ohella EHYT ry ehkäisee pelaamisesta syntyviä haittoja. EHYT ry:n alueellinen asiantuntija tukee kuntia ja hyvinvointialueita ehkäisevän päihdetyön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Järjestö tekee yhteistyötä kuntapäätäjien, ammattilaisten, yhdistysten, vapaaehtoisten, opiskelijoiden ja muiden kohderyhmien kanssa.

Kaakkois-Suomen sininauha ry

Kaakkois-Suomen sininauha ry on yleishyödyllinen, kristilliseltä arvopohjalta päihdetyötä tekevä järjestö, joka toimii Haminassa ja Kotkassa. Järjestön toiminta keskittyy matalan kynnyksen päiväkeskuksiin ja jalkautuvaan asumisentukeen. Toimintamuotona myös Rahapelaajille kohdistettu, matalan kynnyksen neuvonta- ja tukipiste Tiltti.

KYMENLAAKSON PELASTUSLAITOS

Kymenlaakson pelastuslaitos pelastaa ja suojaa ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä kaikissa pelastustoimelle säädetyissä tehtävissä Kymenlaakson maakunnan alueella. Kymenlaakson pelastuslaitoksella on seitsemän toimipistettä sekä useita sopimuspalokuntien paloasemia.

TULLI

Tullin tehtäviin kuuluvat muun muassa tulliselvitys ja -verotus, ulkomaanliikenteen valvonta sekä tullirikosten torjunta. Kymenlaaksossa toimivat Satamat (Hamina ja Kotka) sekä Vaalimaan rajanylityspaikka.

TYÖ- JA ELINKEINOPALVELUT

Kaakkois-Suomen tietoja päivitetään uudelleen hallintorakenneuudistuksen jälkeen.

OPPILAITOKSET

Kymenlaakson alueen ammatilliset oppilaitokset ovat Kouvolan seudun ammattiopisto Eduko (Kouvola) sekä Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto Ekami (Kotka, Hamina). Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk toimii Kymenlaakson kunnista Kouvolassa ja Kotkassa.

KOKEMUSASIAANTUNTIJAT (tarvittaessa)

KOKOA Koulutetut kokemusasiantuntijat ry on vapaaehtoisorganisaatio, jolla on 500 koulutettua kokemusasiantuntijaa valtakunnallisesti.

ASUKKAAT (THL, päihdetilannekysely)

Ehkäisevän päihdetyön kohderyhmää ovat kaikki kuntalaiset. Ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun on hyvä osallistaa myös alueen asukkaita ja kerätä heiltä näkemyksiä ja palautetta esimerkiksi verkkokyselyillä tai keskustelutilaisuuksissa.

11. Ehkäisevän päihdetyön yhteiset alueelliset toimet 2024

Pakka-toimintamallin käynnistäminen 2024

Pakka-toimintamallin mukaisten alueellisten toimien edistäminen

- Samanaikaiset kartoitukset (ostokokeet, yhteinen päihdetilannekysely v. 2023 alkaen)
- Yhtenäiset kampanjat ja materiaalit

Päihteiden Puheeksi ottomallin jalkauttaminen kuntiin ja järjestöihin

Yhteiset alueelliset koulutukset

- PÄIHTEET JA RAHAPELAAMINEN PUHEEKSI – verkkokurssi käyttöön, hyvinvointialue 2024
- Liikenneturvallisuusfoorumi 2024, ELY-keskus
- Puheeksioton koulutus järjestötoimijoille (EHYT ry)
- Ensihuoli puheeksi kuntalaisille (EHYT ry)

Ehkäisevän päihdetyön viikko

12. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen koordinaatio

Kymenlaakson alueellisessa hyvinvointikertomuksessa (2020-2025) yhtenä strategisena painopisteenä on, että kymenlaakson asiakkailta on mahdollisuus elää päihteetöntä elämää ja saada tukea siihen. Kaikissa palveluissa tulee panostaa systemaattiseen päihteiden käytön puheeksi ottoon ja mini-interventioon kaikkien ikäryhmien osalta.

Ehkäisevän päihdetyön alueellinen koordinaatio kattaa kunnissa tehtävän perustyön sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden tuen. Alueellinen koordinaatio on eri toimijoiden yhteen tuomista sekä tiedolla johtamista. Vuonna 2024 Kymenlaakson ehkäisevän päihdetyön yhtenä tavoitteena on järjestöjen ja hyvinvointialueen yhteistyön tiivistäminen.

Ehkäisevän päihdetyön monialainen yhteistyö ja konkreettiset toimenpiteet päihdehaittojen ehkäisemisessä ja tiedon lisäämisessä korostuvat Kymenlaaksossa, koska alueellisen tutkimustiedon valossa päihdeasenteissa ja päihteiden käytön vähentämisessä on valtakunnallisesti verraten paljon kehitettävää.

THL on kuvannut ehkäisevän päihdetyön alueellisen koordinaation mahdollisuuksia ja hyötyjä alueille ja kunnille seuraavasti:

Alueellisen koordinaation mahdollisuudet	Alueellisen koordinaation hyödyt
<p>Asiantuntijatuki</p> <p>Alueellinen ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus muodostuu vaikuttavista menetelmin ja ehkäisevän päihdetyön toimintarakenteet ovat kunnossa</p>	<p>Palveluiden ja -prosessien epäkohtia on helpompi tunnistaa</p> <p>Kunnat hyötyvät myös valtakunnallisesta tuesta ja osaamisen kehittämisestä</p> <p><i>Kunnissa käytetään tutkittuja ja tehokkaita toimintamenetelmiä</i></p>
<p>Kehittämistyön johtaminen</p> <p>Alueellista ehkäisevää päihdetyötä tehdään laajassa yhteistyössä</p>	<p>Ajankohtaiset päihteiden käyttöön ja päihdehaittoihin liittyvät asiat käsitellään ja ratkaistaan tavoitteellisesti yhteistyössä.</p> <p>Alueellista tietoa voidaan hyödyntää valtakunnallisessa kehittämistyössä</p> <p><i>Keskeiset toimijat sitoutuvat yhteisiin ja seurattaviin tavoitteisiin</i></p>
<p>Tieto-ohjaus</p> <p>Alueellisella työllä on tutkimus- ja seurantatietoon perustuvat suunnitelmat</p>	<p>Hyvinvointikertomus pohjautuu ajantasaisiin ja alueen tilannetta kuvaaviin indikaattoreihin (esim. päihdeavainindikaattorit, KUVA-indikaattorit)</p> <p>Tehdyt toimet vastaavat alueen ja asukkaiden tarpeisiin ja resurssit ja työ voidaan kohdistaa tarpeen mukaan eri painopisteisiin</p> <p><i>Päihdehaittoja ehkäistään ja vähennetään kustannustehokkaasti</i></p>

[Alueellinen ote mahdollistaa parhaan lopputuloksen - Alkoholit, tupakka ja riippuvuudet - THL](#)

13. Lähteet

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX ®

HE 56/2021. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. HE 56/2021 - Hallituksen esitykset - FINLEX ®

Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus 2020 ja -suunnitelma 2020-2025. Kymenlaakson-hyvinvointikertomus.pdf (kymsote.fi)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2021. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Väliarviointi ja jatkossa tehostettavat toimet vuoteen 2025 (valtioneuvosto.fi)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2021. Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030 (valtioneuvosto.fi)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:19. STM_EPT-kansi_sisus_net.fi (valtioneuvosto.fi)

THL 2021. Alueellinen ote mahdollistaa parhaan lopputuloksen - Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet - THL

THL 2021. Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön. Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön - THL

LINKIT

Hyvinvointialueen ja kuntien verkkosivut, sekä Ehyt Ry:n ja Tiltti-toiminnan verkkosivut